

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра комп'ютерних наук

ОРГАНІЗАЦІЯ БАЗ ДАНИХ ТА ЗНАНЬ

Стрелковська І.В., Глоба Л.С.

Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів

Одеса 2025

Затверджено Вченою Радою Міжнародного гуманітарного університету
(протокол № 5 від 20.01.2025 р.)

Стрелковська І.В., Глоба Л.С.

Організація баз даних та знань: методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів [Електронне видання]. / **Стрелковська І.В., Глоба Л.С.** Кафедра комп'ютерних наук Міжнародного гуманітарного університету. Одеса, 2025. – 17с.

Методичні рекомендації з курсу «Організація баз даних та знань» розроблено відповідно до навчального плану, вони складаються з навчальної програми курсу, методичних рекомендацій з проведення практичних занять і завдань для самостійної роботи здобувачів, списку рекомендованої літератури. Матеріали призначено для студентів факультету кібербезпеки, програмної інженерії та комп'ютерних наук Міжнародного гуманітарного університету, які в бакалавраті вивчають галузь знань «Інформаційні технології», спеціальність «Електроніка, автоматизація та електронні комунікації», спеціальність «Середня освіта (Інформатика та програмування)».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів – 6, загальна кількість годин – 180	Галузь – 12 «Інформаційні технології» Спеціальності: 121 - Інженерія програмного забезпечення 122 - Комп'ютерні науки 125 - Кібербезпека та захист інформації 123 - Комп'ютерна інженерія Галузь – 17 Інженерія, виробництво та будівництво Спеціальність: 172 Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка Галузь – 01 «Освіта / Педагогіка» Спеціальність: 014 - Середня освіта (Інформатика та програмування)	Денна форма	Заочна форма
		обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		2	
		Семестр:	
Мова навчання – українська	Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень	4	
		Лекційні заняття:	
		40	12
		Практичні заняття:	
		38	12
		Лабораторні роботи	
		0	0
		Самостійна робота	
		102	156
		Вид контролю:	
		екзамен	

Дисципліна «Організація баз даних та знань» формує у здобувачів теоретичні та практичні знання щодо принципів організації великих обсягів даних, методів їх структуризації, побудови моделей даних, а також технологій зберігання, обробки та аналізу інформації у сучасних інформаційних системах.

МЕТА ДИСЦИПЛІНИ. Метою викладання дисципліни «Організація баз даних та знань» є формування у здобувачів знань і практичних умінь щодо проектування, реалізації та супроводу баз даних і баз знань, використання методів

моделювання предметної області, а також застосування сучасних систем керування базами даних у програмних та інформаційних системах.

ПРЕРЕКВІЗИТИ. Передумовами для вивчення дисципліни є знання і вміння, отримані здобувачами при вивченні навчальних дисциплін бакалаврської підготовки, а саме, дисциплін «Алгоритмізація та програмування», «Алгоритми та структури даних», «Об’єктно-орієнтоване програмування», «Технології створення програмних продуктів».

ПОСТРЕКВІЗИТИ. Вивчення дисципліни забезпечує володіння знаннями щодо принципів створення та використання інформаційних ресурсів в глобальних інформаційно-комунікаційних системах. Знання і вміння, отримані здобувачем при вивченні даної навчальної дисципліни, можуть бути використані при подальшому вивченні таких дисциплін: «Вебтехнології та вебдизайн», «Програмування інфокомунікаційних сервісів та систем», «Патерни та фреймворки» а також при написанні кваліфікаційної роботи.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

- основні поняття та принципи організації баз даних і систем керування базами даних;
- основні моделі даних та їх характеристики;
- принципи побудови реляційних баз даних;
- методи концептуального, логічного та фізичного проєктування баз даних;
- основи нормалізації та забезпечення цілісності даних;
- основні можливості мови SQL для визначення та маніпулювання даними;
- принципи організації транзакцій, забезпечення безпеки та адміністрування баз даних;
- сучасні напрями розвитку систем керування базами даних, сховищ даних та баз знань.

Уміння:

- виконувати аналіз предметної області та визначати інформаційні об’єкти і зв’язки між ними;

- будувати концептуальні та логічні моделі баз даних;
- застосовувати нормалізацію при проектуванні структури бази даних;
- створювати структуру бази даних у системах керування базами даних;
- формувати SQL-запити для створення, модифікації та вибірки даних;
- використовувати засоби СКБД для забезпечення цілісності та безпеки даних;
- аналізувати та оптимізувати запити до баз даних.

Навички:

- практичного проектування структури бази даних для заданої предметної області;
- використання мови SQL для роботи з даними у сучасних системах керування базами даних;
- застосування засобів СКБД для керування даними та доступом користувачів;
- роботи з інструментами проектування та адміністрування баз даних;
- аналізу та використання сучасних технологій організації баз даних і баз знань у програмних системах.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття баз даних і систем керування базами даних

Поняття даних та інформації. Основні визначення бази даних, системи керування базами даних та інформаційної системи. Призначення баз даних у сучасних інформаційних системах. Архітектура систем керування базами даних. Рівні представлення даних: зовнішній, концептуальний та внутрішній.

Історія розвитку систем керування базами даних. Файлові системи зберігання даних та їх обмеження. Переваги використання СКБД. Класифікація СКБД за моделями даних та за архітектурою.

Моделі даних. Ієрархічна, мережева та реляційна моделі даних. Основні елементи моделі даних: сутності, атрибути та зв'язки. Порівняльна характеристика різних моделей даних.

Реляційна модель даних. Основні поняття: відношення, атрибут, домен, кортеж, ключі. Первинні та зовнішні ключі. Основні обмеження реляційної моделі.

Основи реляційної алгебри. Основні операції реляційної алгебри: вибірка, проєкція, об'єднання, різниця, декартовий добуток, з'єднання. Сучасні моделі даних. Документоорієнтовані, колонкові та графові моделі NoSQL баз даних. Основні принципи організації NoSQL баз даних.

Тема 2. Проєктування баз даних

Аналіз предметної області. Збір і формулювання вимог до бази даних. Визначення інформаційних об'єктів, атрибутів та зв'язків. Побудова концептуальної моделі даних.

ER-моделі. Основні елементи ER-діаграм. Типи зв'язків між сутностями. Кардинальність зв'язків. Побудова ER-діаграм для опису предметної області.

Логічне проєктування баз даних. Перехід від концептуальної моделі до реляційної схеми. Визначення ключів, обмежень та залежностей між атрибутами.

Нормалізація баз даних. Функціональні залежності. Перша, друга і третя нормальні форми. Нормальна форма Бойса-Кодда. Переваги нормалізації та усунення надлишковості даних.

Забезпечення цілісності даних. Обмеження цілісності. Первинні та зовнішні ключі. Правила підтримки цілісності даних у реляційних базах даних.

Фізичне проєктування баз даних. Структури зберігання даних. Індeksi та їх використання. Оптимізація структури бази даних. Основи проєктування розподілених баз даних.

Тема 3. Експлуатація баз даних

Мова SQL та її призначення. Структура SQL. Основні оператори визначення даних (DDL). Створення таблиць, визначення атрибутів та обмежень цілісності.

Оператори маніпулювання даними (DML). Додавання, зміна та видалення записів. Побудова простих запитів до бази даних. Умови відбору та сортування результатів.

Складні SQL-запити. Використання з'єднань таблиць, підзапитів та агрегатних функцій. Групування даних. Побудова аналітичних запитів.

Транзакції та керування доступом до даних. Поняття транзакції та її властивості. Забезпечення цілісності даних у багатокористувацьких системах. Блокування та керування конкурентністю.

Захист та адміністрування баз даних. Керування доступом користувачів. Резервне копіювання та відновлення баз даних. Моніторинг і підтримка працездатності систем керування базами даних.

Тема 4. Сучасні напрями розвитку баз даних і баз знань

Розподілені системи керування базами даних. Принципи побудови розподілених баз даних. Фрагментація та реплікація даних. Переваги та проблеми розподіленого зберігання даних.

Об'єктні, об'єктно-орієнтовані та об'єктно-реляційні системи керування базами даних. Особливості їх використання у складних програмних системах.

Сховища даних та аналітичні системи. OLTP та OLAP системи. Багатовимірні моделі даних. Вітрини даних та аналітична обробка інформації.

Бази знань та системи керування знаннями. Основні поняття знань та знанневих систем. Методи представлення знань. Використання баз знань у сучасних інформаційних системах.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Заг.	у тому числі				Заг.	у тому числі			
		Лек.	Прак.	Лаб.	Сам. роб.		Лек.	Прак.	Лаб.	Сам. роб.
Тема 1. Поняття баз даних і систем керування базами даних	40	10	6	0	24	40	2	2	0	36
Тема 2. Проєктування баз даних	58	12	14	0	32	58	4	4	0	50
Тема 3. Експлуатація баз даних	54	10	14	0	30	54	4	4	0	46
Тема 4. Сучасні напрями розвитку баз даних і баз знань	28	8	4	0	16	28	2	2	0	24
Загалом	180	40	38	0	102	180	12	12	0	156
Підсумковий контроль – екзамен										

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Поняття баз даних і систем керування базами даних 1. Встановлення та первинне налаштування системи керування базами даних. 2. Ознайомлення з інтерфейсом СКБД. 3. Аналіз предметної області та визначення інформаційних об'єктів і їх атрибутів.	6	2

4. Побудова концептуальної моделі даних для заданої предметної області.		
Тема 2. Проектування баз даних 1. Побудова ER-діаграми предметної області. 2. Визначення сутностей, атрибутів та зв'язків у концептуальній моделі бази даних. 3. Перетворення ER-моделі у реляційну схему бази даних. 4. Визначення первинних та зовнішніх ключів у реляційних таблицях. 5. Нормалізація таблиць бази даних до третьої нормальної форми. 6. Реалізація обмежень цілісності у структурі бази даних. 7. Створення структури бази даних та індексів у СКБД.	14	4
Тема 3. Експлуатація баз даних 1. Створення таблиць бази даних засобами мови SQL. 2. Додавання, редагування та видалення записів у таблицях бази даних. 3. Побудова простих SQL-запитів для вибірки даних із таблиць. 4. Формування запитів із використанням умов відбору та сортування результатів. 5. Побудова SQL-запитів із використанням з'єднань таблиць. 6. Використання агрегатних функцій та групування даних у SQL-запитах. 7. Побудова складних SQL-запитів із використанням підзапитів.	14	4
Тема 4. Сучасні напрями розвитку баз даних і баз знань 1. Аналіз структури сховища даних та побудова запитів для аналітичної обробки даних.	4	2

2. Створення простої бази знань та представлення знань у інформаційній системі.		
Загалом	38	12

Завдання для підготовки до практичних занять

Тема 1. Поняття баз даних і систем керування базами даних

1. Пояснити різницю між поняттями «дані» та «інформація».
2. Навести визначення бази даних, СКБД та інформаційної системи.
3. Підготувати схему архітектури системи керування базами даних (зовнішній, концептуальний та внутрішній рівні).
4. Порівняти файлові системи зберігання даних та СКБД, визначити їх переваги й недоліки.
5. Скласти таблицю класифікації СКБД за моделями даних (ієрархічна, мережева, реляційна, NoSQL).
6. Пояснити основні поняття реляційної моделі даних (відношення, атрибут, ключі).
7. Навести приклади операцій реляційної алгебри (вибірка, проєкція, об'єднання, з'єднання).
8. Підготувати огляд сучасних NoSQL моделей (документоорієнтовані, колонкові, графові).

Тема 2. Проєктування баз даних

1. Виконати аналіз предметної області та визначити сутності, атрибути й зв'язки.
2. Побудувати ER-діаграму для простої предметної області (наприклад, «Бібліотека» або «Інтернет-магазин»).
3. Перетворити концептуальну модель у реляційну схему з визначенням ключів та обмежень.
4. Пояснити поняття функціональних залежностей та нормалізації.
5. Навести приклади переходу від 1NF до 3NF та НФ Бойса-Кодда.

6. Підготувати приклади обмежень цілісності (PRIMARY KEY, FOREIGN KEY, UNIQUE, CHECK).
7. Ознайомитися з індексами та пояснити їх роль у фізичному проєктуванні.
8. Підготувати схему розподіленої бази даних із прикладом фрагментації та реплікації.

Тема 3. Експлуатація баз даних

1. Ознайомитися з основними операторами SQL (DDL, DML).
2. Написати приклади створення таблиці з атрибутами та обмеженнями.
3. Виконати прості SQL-запити з умовами відбору та сортування.
4. Скласти приклади складних запитів із використанням JOIN, підзапитів та агрегатних функцій.
5. Пояснити поняття транзакції та її властивості (ACID).
6. Продемонструвати приклад блокування та керування конкурентністю.
7. Підготувати план резервного копіювання та відновлення бази даних.
8. Ознайомитися з методами моніторингу продуктивності СКБД.

Тема 4. Сучасні напрями розвитку баз даних і баз знань

1. Пояснити принципи побудови розподілених баз даних.
2. Навести приклади фрагментації та реплікації даних.
3. Підготувати огляд об'єктних та об'єктно-реляційних СКБД.
4. Пояснити різницю між OLTP та OLAP системами.
5. Побудувати приклад багатовимірної моделі даних для аналітичної системи.
6. Ознайомитися з поняттям «сховище даних» та «вітрина даних».
7. Пояснити основні методи представлення знань у базах знань.
8. Підготувати приклади використання баз знань у сучасних інформаційних системах.

САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи здобувачів відносяться наступні види діяльності:

1. Опрацювання лекційного матеріалу.
2. Підготовка до практичних занять.
3. Консультації з викладачем протягом семестру.
4. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
5. Ознайомлення з науковою та навчальною літературою.
6. Підготовка індивідуальних завдань у вигляді рефератів та презентацій.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Поняття баз даних і систем керування базами даних 1. Місце баз даних у сучасних інформаційних та аналітичних системах. 2. Основні поняття систем баз даних. База даних та системи керування базами даних. 3. Моделі даних та їх класифікація. 4. Основні поняття реляційної моделі даних: відношення, атрибути, домени, ключі. 5. Основні операції реляційної алгебри та їх використання при роботі з даними.	24	36
Тема 2. Проєктування баз даних 1. Основні етапи проєктування баз даних. 2. Надлишковість даних та аномалії оновлення.	32	50

3. Функціональні залежності у реляційних базах даних. 4. Перша, друга та третя нормальні форми реляційних відношень. 5. Нормальна форма Бойса-Кодда. 6. Методологія концептуального проєктування баз даних. 7. Методологія логічного проєктування баз даних. 8. Забезпечення цілісності даних у реляційних базах даних.		
Тема 3. Експлуатація баз даних 1. Мова SQL та її використання у системах керування базами даних. 2. Основні оператори визначення даних у SQL. 3. Основні оператори маніпулювання даними у SQL. 4. Підпрограми, збережені процедури, функції та тригери у СКБД. 5. Основи захисту баз даних та контроль доступу до даних. 6. Поняття транзакції та підтримка транзакцій у СКБД. 7. Основні підходи до обробки та оптимізації запитів.	30	46
Тема 4. Сучасні напрями розвитку баз даних і баз знань 1. Основні напрями розвитку систем керування базами даних. 2. Розподілені системи керування базами даних. 3. Об'єктні, об'єктно-орієнтовані та об'єктно-реляційні системи керування базами даних. 4. Сховища даних та їх використання у сучасних інформаційних системах.	16	24
Загалом	102	156

ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Види контролю	Складові оцінювання
Поточний контроль , який здійснюється під час проведення практичних (лабораторних) занять, виконання самостійної роботи, індивідуальних завдань, дослідної роботи здобувача тощо	50%
Підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення екзамену	50%

Методи діагностики знань (контролю)	Фронтальне опитування, розв'язання практичних завдань, тестування здобувачів, наукові доповіді, реферати, усні повідомлення, екзамен
--	--

Питання для підсумкового контролю

1. Поняття даних, інформації та бази даних.
2. Основні функції та призначення систем керування базами даних.
3. Архітектура систем керування базами даних. Рівні представлення даних.
4. Класифікація систем керування базами даних.
5. Основні моделі даних та їх характеристика.
6. Основні поняття реляційної моделі даних.
7. Поняття відношення, атрибута, домену та кортежу у реляційній моделі даних.
8. Первинні та зовнішні ключі у реляційних базах даних.
9. Типи зв'язків між таблицями у реляційних базах даних.
10. Поняття цілісності даних у базах даних.
11. Основні операції реляційної алгебри.
12. Унарні операції реляційної алгебри.
13. Бінарні операції реляційної алгебри.
14. Реляційна алгебра та реляційне числення.
15. Основні поняття моделі «сутність-зв'язок».
16. Сутності, атрибути та зв'язки у моделі «сутність-зв'язок».
17. Типи сутностей та типи зв'язків у моделі «сутність-зв'язок».
18. Поняття сильних та слабких сутностей.
19. Основні етапи проєктування баз даних.
20. Надлишковість даних та аномалії оновлення.

21. Поняття функціональної залежності.
22. Перша нормальна форма реляційних відношень.
23. Друга нормальна форма реляційних відношень.
24. Третя нормальна форма реляційних відношень.
25. Нормальна форма Бойса-Кодда.
26. Концептуальне проєктування баз даних.
27. Логічне проєктування баз даних.
28. Основи фізичного проєктування баз даних.
29. Мова SQL та її призначення.
30. Основні оператори визначення даних у SQL.
31. Основні оператори маніпулювання даними у SQL.
32. Використання умов відбору та сортування у SQL-запитах.
33. З'єднання таблиць у SQL-запитах.
34. Використання агрегатних функцій та групування даних у SQL.
35. Підзапити у SQL.
36. Поняття транзакції та її властивості.
37. Керування паралельним доступом до даних.
38. Захист баз даних та контроль доступу до даних.
39. Розподілені системи керування базами даних.
40. Сховища даних та сучасні напрями розвитку систем керування базами даних.

ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	30
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Індивідуальне тестування	Відповідно до робочої	Перевірка результатів індивідуального	10

	програми та розкладу занять	тестування, перевірка конспектів лекцій, перевірка рефератів	
Виконання індивідуальних завдань (дослідна робота здобувача)			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	10
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль – екзамен			50
Загалом балів			100

Поточний контроль знань здобувачів при підсумковому контролі у формі екзамену (максимум 50 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

- за підготовку до аудиторних занять (максимум 30 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переведу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 6;
- за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату за заданою тематикою) (максимум 10 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переведу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2;
- за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 10 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переведу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2.

Критерії оцінювання поточного контролю

- «2» – виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» – виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання здобувача мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» – оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що здобувач знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» – оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

Критерії оцінювання підсумкового контролю у формі екзамену

Максимальна оцінка підсумкового контролю у формі екзамену не може перевищувати 50 балів. При цьому рівень знань оцінюється:

- **від 40 до 50 балів** – здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки;
- **від 30 до 40 балів** – здобувач володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді;
- **від 20 до 30 балів** – здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.
- **від 10 до 20 балів** – здобувач володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;
- **від 0 до 10 балів** – здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.

ОЦІНЮВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Загальні результати знань здобувачів по даній дисципліні оцінюються наступним чином:

- **«Відмінно»/«зараховано» (А)** – від 90 до 100 балів. Здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та практичних заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- **«Добре»/«зараховано» (В)** – від 82 до 89 балів. Здобувач володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та практичних заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- **«Добре»/«зараховано» (С)** – від 74 до 81 балів. Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;
- **«Задовільно»/«зараховано» (D)** – від 64 до 73 балів. Здобувач був присутній не на всіх лекціях та практичних заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи та рефератів;
- **«Задовільно»/«зараховано» (E)** – від 60 до 63 балів. Здобувач був присутній не на всіх лекціях та практичних заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.
- **«Незадовільно з можливістю повторного складання»/«не зараховано» (FX)** – від 35 до 59 балів. Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

– «Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни»/«не зараховано» (F) – від 0 до 34 балів. Здобувач не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальна шкала	Шкала за ECTS	Національна шкала	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	Зараховано
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	Зараховано
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	Не зараховано
0-34	F		

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Глоба Л. С., Суліма С. В., Скулиш М. А. Робота з базами даних: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за освітньою програмою «Інформаційно-комунікаційні технології» спеціальності 172 «Електронні комунікації та радіотехніка». 2-ге вид. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2024. 569 с.

2. Connolly T., Begg C. Database Systems: A Practical Approach to Design, Implementation, and Management. 6th ed. Harlow: Pearson, 2014. 1440 p. (додано)

3. Elmasri R., Navathe S. B. Fundamentals of Database Systems. 7th ed. Boston: Pearson, 2016. 1272 p.

4. Silberschatz A., Korth H. F., Sudarshan S. Database System Concepts. 7th ed. New York: McGraw-Hill Education, 2019. 1376 p.

5. Sergeiev-Horchynskiy O. O., Hloba L. S., Machalin I. O. Системи баз даних. Комп’ютерний практикум: навч. посіб. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2021. 128 с.

Допоміжна

6. Perkins L., Redmond E., Wilson J. R. Seven Databases in Seven Weeks: A Guide to Modern Databases and the NoSQL Movement. 2nd ed. Raleigh: Pragmatic Bookshelf, 2018. 360 p.
7. Ploetz A., Kandhare D., Kadambi S., Wu X. Seven NoSQL Databases in a Week: Get Up and Running with the Fundamentals and Functionalities of Seven of the Most Popular NoSQL Databases. Birmingham: Packt Publishing, 2018. 308 p.
8. Leavitt N. Will NoSQL Databases Live Up to Their Promise? IEEE Computer. 2010. Vol. 43(2). P. 12–14.
9. Strauch C. NoSQL Databases. Stuttgart Media University, 2012. 20 p.
10. Mansouri Y., Prokhorenko V., Babar M. A. An Automated Implementation of Hybrid Cloud for Performance Evaluation of Distributed Databases. Journal of Network and Computer Applications. 2020. Vol. 167.
11. Janev V., Graux D., Jabeen H., Sallinger E. Knowledge Graphs and Big Data Processing. Cham: Springer, 2020. 312 p.

Інформаційні ресурси

12. PostgreSQL Global Development Group. PostgreSQL Documentation. URL: <https://www.postgresql.org/docs>
13. Oracle Corporation. MySQL Documentation. URL: <https://dev.mysql.com/doc>
14. MongoDB Inc. MongoDB Documentation. URL: <https://www.mongodb.com/docs>
15. SQLite Consortium. SQLite Documentation. URL: <https://www.sqlite.org/docs.html>
16. Oracle Corporation. Oracle Database Documentation. URL: <https://docs.oracle.com/en/database/>

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни.....	3
2. Програма навчальної дисципліни.....	5
3. Структура навчальної дисципліни.....	8
4. Питання до практичних занять.....	9
5. Самостійна робота.....	9
6. Види та методи контролю.....	16
7. Питання для підсумкового контролю.....	16
8. Критерії підсумкової оцінки знань студентів.....	17
9. Рекомендована література.....	19

Навчальне видання

Стрелковська Ірина Вікторівна

Глоба Лариса Сергіївна

АЛГОРИТМИ ТА СТРУКТУРИ ДАНИХ

Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів